

ርዕስ አንቀፅ

የፍትህ ሥርዓቱና የሕግ ሙያ ማህበራት

በአንድ ሀገር አካባቢያዊ፣ ፖለቲካዊ እንዲሁም ማህበራዊ ሁኔታ ውስጥ ሕግ እና ሕጋዊነት ላይ ያለ ሚና አላቸው። ሕጋዊነት የተረጋጋና ሰላማዊ ማህበረሰብን ከመፍጠር ባሻገር በአንድ ሀገር የፖለቲካ መዋቅር ውስጥ መተማመንን እና በመጨረሻ ሁኔታዎች ላይ እርምጃውን በማስፈን ረገድ ትልቅ አስተዋፅዖ አለው።

ይኸንን በዓለም አቀፍ ደረጃ ተቀባይነት ያገኘ መርህ ከማስፈን አኳያም መንግስት የራሱ የሆነ ትልቅ ድርሻ ቢኖረውም ሃላፊነቱን ሙሉ ለሙሉ በመንግሥት ላይ መጣል የተፈለገውን ውጤት አያመጣም። የሕግ ባለሙያዎችም የራሳቸው የሆነ ታላቅ ድርሻ አላቸው።

የሰው ልጅ በነገሩው ላይ ውስጥ ትልቅ ቦታ ለሚሰጣቸው ሦስት መሠረታዊ መብቶች መከበር ማለትም የህይወቱን፣ የንብረቱን እንዲሁም የግል ነፃነቱን መጠበቅ በተመለከተ የአዝዚህ ባለሙያዎች አስተዋፅዖ ታላቅ ነው።

ሞያተኞቹ ይህንን ተግባራቸውን በአግባቡ እንዲፈፅሙ ያስችላቸው ዘንድም በማህበር በመደራጀት ጥቅሞቻቸውንም ሆነ የሀገሪቱን ሕግጋት በተገቢው ሁኔታ የሚያስከብሩበትን ሁኔታ ማመቻቸት ህጋዊ ነትን በማስፈን ረገድ በእጅጉ ጠቀሜታ አለው።

ይህ እንዳለ ሆኖ ግን በማህበር የመደራጀት መብት በተፈለገው ሁኔታ ለሕጋዊነት መከበር ድርሻ የሚኖረው በነፃ ያለምንም ተፅዕኖ የተደረገ እንደሆነ ብቻ ነው። ይህ ካልሆነ ሙያተኞቹ ሕግንና ሕጋዊነትን ለማስከበር ያላቸውን ድርሻ መወጣት ቀርቶ እራሳቸው ሕጋዊነትን የሚጥሱበት፣ አልፎም የራሳቸውን መብት እንኳን የማያስከብሩባቸው አጋጣሚዎች ሰፊ ይሆናሉ።

በአሁኑ ወቅት ከሞላ ጎደል በሁሉም የአለም ሀገራት የሕግ ሙያ ማህበራት የተቋቋሙ ቢሆንም አወቃቀራቸውና ሕጋዊነትን በማስከበር ረገድ ያላቸው ድርሻ ይለያያል። አንዳንድ የአደገ ሀገራትን ተሞክሮ በምንመለከትበት ጊዜ የሕግ ሙያተኞች ነፃ ሆነው በመደራጀት የፍትህ ሥርዓቱ አጋዥ በሆነ ሁኔታ ሲሰሩ ይታያል። እንደአዝዚህ ባሉ ሀገራት የሕግ ሙያ ማህበራት ራሳቸውን የሚመለከቱ አንዳንድ ሁኔታዎችን በነፃነት ከመወሰናቸው ባሻገር ማህበራቱ የሚተዳደሩበት ልዩ ሕግ አላቸው።

በአንፃሩ በታዲያ ሀገራት የሕግ ሙያ ማህበራት ከተፅዕኖ ውጪ አይደሉም። የራሳቸው ሕግጋት ወጥቶላቸው ለመተዳደር ባለመቻላቸው እንደ አንድ ተራ ማህበር መቆጠር እጣ ፋንታቸው ሆኗል። ስለሆነም ስለ ሕግ እና ሕጋዊነት ተጨናቂ ነን የምንል ሁሉ ስለ ሕግ ሙያ ማህበራት ነፃነትና ስለሚያስተዳድሯቸው ሕግጋቶች ትኩረት ሰጥተን ልናስጠብቅ ይገባል እንላለን።

በምስራቅ አፍሪካ በፍትህ ተደራሽነት ላይ የመጀመሪያው ስብሰባ ተካሄደ

የካናዳ ጠበቆች ማህበር ከዩጋንዳ አቻው ጋር በመተባበር በምስራቅ አፍሪካ የፍትሕ ተደራሽነትን ማጠናከር ከተሰኘ ፕሮግራም ጋር በተያያዘ እ.ኤ.አ ከመስከረም 2 እስከ 4 2009 ዓ.ም. በዩጋንዳ ካምፓላ የመጀመሪያውን አካባቢያዊ ስብሰባ አድርጓል።

በዚሁ ክልላዊ ስብሰባ ላይ ከኢትዮጵያ፣ ከዩጋንዳ፣ ከኬንያ፣ ከታንዛንያ ፍ/ቤቶች፣ ከፍትህ ሚኒስቴር መሥሪያ ቤቶች፣ ከፍትህ ማሻሻያ ተቋማት፣ ከጠበቆች ማህበራት እንዲሁም ከካናዳ የተውጣጡ በፍትህ ሥርዓቱ ውስጥ ትልቅ ቦታ ያላቸው ባለስልጣናትና ባለሙያዎች ተገኝተዋል።

የሕግ ባለሙያዎች ማኅበራት በልዩ ሕግ እንዲቋቋሙ ተጠየቀ

የሕግ ባለሙያዎች ማኅበራት ማቋቋሚያ ልዩ ሕግ የሌላቸው የአፍሪካ አገሮች ብሔራዊ የሕግ ሙያ ማኅበራት በልዩ ሕግ እንዲመሠረቱና ሙያውን በመምራትና በመቆጣጠር ተገቢ ሚና እንዲኖራቸው በማድረግ የበኩላቸውን ገንዘብ እርምጃ እንዲወስዱ የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት (ፓሉ) ጥሪ አደረገ።

የኢትዮጵያ የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባል የሆነበት የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት (ፓሉ) ይህን ጥሪ ያደረገው ባለፈው ሐምሌ ወር አጋማሽ ላይ የድርጅቱን የምክር ቤትና የኮንፈረንስ ስብሰባ አዲስ አበባ ውስጥ፣ በአፍሪካ ኅብረት ኮሚሽን አዳራሽ ከአደረገ በኋላ በስብሰባው ማጠቃለያ ባወጣው መግለጫ ነው።

ክልላዊ ስብሰባው ከተወያየባቸው አጀንዳዎች በዋናነት በምሥራቅ አፍሪካ ውስጥ የሚገኙና ከላይ በተጠቀሱት አራት ሀገራት የፍትህ ተደራሽነትን ማሻሻል ሲሆን የየሀገሮቹ የፍትህ ሥርዓት ውስጥ

(ወደ ገጽ 3 ዙራል)

የኢትዮጵያ የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር ጠቅላላ ጉባዔውን በቅርቡ ያካሂዳል

ከተመሠረተ ከ43 ዓመት በላይ የሆነውና የዓለም ጠበቆች ማኅበር፣ የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት (ፓሉ) መሥራች አባል የሆነው የኢትዮጵያ የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር

(ወደ ገጽ 3 ዙራል)

ፓሉ በዚህ መግለጫው የሕግ ባለሙያዎችና የጠበቆች ማኅበራት በአፍሪካ ኅብረት አባል አገሮች የፖለቲካ፣ የአኮኖሚ፣ የማኅበራዊ፣ ባሕላዊ፣ ሳይንስ ሳይንስ ቴክኖሎጂያዊ፣ እንዲሁም በሌሎች

(ወደ ገጽ 4 ዙራል)

በባህር ላይ ውንብድና የተጠረጠሩትን በኬንያ መዳኘት መሠረታዊ መብታቸውን ይጥሳል ተባለ

በባህር ላይ ውንብድና የተጠረጠሩ ሰማሊያውያን በኬንያ መዳኘታቸው መሠረታዊ የሰብዓዊ መብታቸውን የሚነካ መሆኑን ጠበቆችና የመብት ተከራካሪዎች አስታውቋል።

(ወደ ገጽ 4 ዙራል)

የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት አካሎች ስብሰባ፣ ሐምሌ 11 እና 12 ቀን 2001፣ ኡዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

የስብሰባዎች ማጠቃለያ የአቋም መግለጫ

የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት ምክር ቤት ስብሰባ 4ኛው ኮንፈረንስ ከመካሄዱ አንድ ቀን ቀደም ብሎ ተካሂዷል። ይህንንም ተከትሎ አራተኛው የኅብረቱ ኮንፈረንስ ኡዲስ አበባ ውስጥ በሚገኘው የአፍሪካ ኅብረት ኮሚሽን ዋና ጽ/ቤት አዳራሽ ተደርጓል።

በሁለቱም የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት አካላት ውይይት የተደረገላቸው ጉዳዮች የሚከተሉት ነበሩ።

- የተሰናባቹ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ሪፖርቶችና የሥራ ጊዜ ማጠቃለያ ተግባሮች፣
- የአፍሪካ አህጉር የሰብዓዊ መብት አጠባበቅ፣ ሰላምና ደህንነት፣
- የአፍሪካ ኅብረት ዕድገት፣ ክፍለ-አህጉራዊ የኢኮኖሚ ማኅበረሰቦችና ክፍለ-አህጉራዊ ድርጅቶች፣
- በአፍሪካ ሕጋዊነት፣ የዳኝነት ነፃነትና የሕግ ሙያ ማኅበራት ያለበት ሁኔታ፣
- በኒጄር በቅርቡ የአገሪቱ ፕሬዚዳንት የአገሪቱን ሕገ-መንግሥት በመጣስ፣ የሥልጣን ክፍፍልን መርህ በመፃፈር፣ የአገሪቱን ሕገ-መንግሥታዊ ፍርድ ቤት ውሳኔ በመሻር፣ ሕገ-መንግሥታዊ ፍርድ ቤቱንና ፓርላማውን በመብተን፣ በሕግ ሳይሆን ራሳቸው በሚያወጡት ድንጋጌ (decree) በመመራት የሥልጣን ዘመናቸውን ለሦስተኛ ጊዜ ለማራዘም እያካሄዱ ያሉት ሕገ-ወጥ ተግባር፣
- የአፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት በምዕራብ አፍሪካ አገሮች የኢኮኖሚ ማኅበረሰብ ፍርድ ቤት ስለሚኖረው ሚና፣

በኅብረቱ ጠቅላላ ስብሰባ ላይ ሚ/ር ሮዴኒ ግሪጉሪ ሙር፣ የአሜሪካ ብሔራዊ ጠበቆች ማኅበር ፕሬዚዳንት፣ ሚ/ር ቤን ኪዩኬ፣ የአፍሪካ ኅብረት ኮሚሽን የሕግ አማካሪ፣ ሚ/ር ጂሴፔ ቢስኮንቴ፣ የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት የክብር ፕሬዚዳንትና መሥራች አባል፣ ዶ/ር ሞ ኢብራሃም፣ የሞ ፋውንዴሽን ፕሬዚዳንት ንግግር አድርገዋል።

የሞርኮ አልጋ ወራሽ ልዑል አል ሀሰን ቢን ታላል የቪዲዮ መልዕክት ለስብሰባ ተሳታፊዎች አስተላልፈዋል። እንዲሁም የኅብረቱ የክብር የዕድሜ ዘመን ፕሬዚዳንት የሆኑት የሴኔጋሎ ፕሬዚዳንት አብዱላይ ዋዴ ለኮንፈረንሱ ያስተላለፉት መልዕክት በሴኔጋል የአፍሪካ ኅብረት ቋሚ መልዕክተኛ ተነባል።

የአፍሪካ ልማት ባንክ የሕግ አማካሪ ሚ/ር ካሊዱ ጋዲዮ በአፍሪካ ኢንቨስትመንትና የንግድ ልውውጥ ሂደት ስላለው የሕግ ምክር አገልግሎት ፈንድ ገለጻ አድርገዋል።

በዚህ በኩል የአፍሪካ አገራት ሥልጠናና አቅም ግንባታ እንደሚያስፈልጋቸው ጠቁመዋል።

የሞ ኢብራሃም ፋውንዴሽን ፕሬዚዳንት ዶ/ር ሞ ኢብራሃም በበኩላቸው ለኮንፈረንሱ ተሳታፊዎች ባደረጉት ንግግር ለአፍሪካ መልካም አስተዳደር መገንባትን፣ በዚህም ውስጥ የሙያና ቢሺክ ማኅበራትን የማጠናከር አስፈላጊነት፣ ጅምር ክፍለ-አህጉራዊ የኢኮኖሚ ማኅበረሰቦችን በማጠናከር የአፍሪካን የኢኮኖሚ ውህደት ማፋጠንን በተመለከተ ማኅበራሪያ ሰጥተዋል።

የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት ዶ/ር ሞ ኢብራሃም በአፍሪካ ዲሞክራሲና መልካም አስተዳደር እንዲጠናከር በማድረግ ላይ ላሉት አስተዋፅኦ ዕውቅና በመስጠት ሽልሚቸዋል።

የአሜሪካ ብሔራዊ ጠበቆች ማኅበር ፕሬዚዳንት ሚ/ር ሮዴኒ ግሪጉሪ ሙር በማኅበራቸውና በመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት መካከል ያለውን ትብብር የማጠናከርን አስፈላጊነት ገልጠዋል። የአፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት የማኅበራቸውን የ2009 ሽልማት ማሸነፉንም ይፋ አድርገዋል።

ኮንፈረንሱ ኅብረቱን ለሌላ ሦስት ዓመት የሚያገለግሉ ስምንት የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባላትን መርጧል። በዚህም መሠረት፡

1. ፕሬዚዳንት - የሴኔጋሎ የሕግ ባለሙያ አኪሬ ሙና በድጋሚ ተመርጠዋል።
2. ለማዕከላዊ አፍሪካ ም/ፕሬዚዳንትነት፣ ሚ/ር ጂን ሀገማ፣ ከሩዋንዳ፣
3. ለምሥራቅ አፍሪካ ም/ፕሬዚዳንትነት፣ ሚ/ር ሀሺም አቡ በከር አልጃሊ፣ ከሱዳን፣
4. ለሰሜን አፍሪካ ም/ፕሬዚዳንትነት፣ ሚ/ር ጂሙር መሐመድ፣ ከቱኒዥያ፣
5. ለደቡብ አፍሪካ ም/ፕሬዚዳንትነት፣ ሚ/ር ኤሊጃህ ባንዳ፣
6. ለምዕራብ አፍሪካ ም/ፕሬዚዳንትነት፣ ሚ/ር ማሜ ገዳማ ጉዳ፣ ከሴኔጋል፣

የኢትዮጵያ የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር አምባሳደር፣ ኪዳኔ በዩን ሕንፃ፣ 1ኛ ፎቅ በሚገኘው ጽ/ቤቱ ውስጥ ባደራጀው ቤተ መጻሕፍታችን (የመረጃ ማዕከል) ይጠቀሙ። አባላት ዌብሳይታችንን በመጠቀም የጥብቅና አገልግሎታቸውን ማስተዋወቅ ይችላሉ።

የማኅበሩ ጽ/ቤት

ወቅታዊ ጉዳይ

- 7. ለዋና ፀሐፊነት፣ ሚ/ር አኪንቶላ አንቶኒ አኪንቶ፣ ከናይጄሪያ
- 8. ለአቃቤ ንዋይነት፣ ሚ/ር ቶም አዲያም ስ አጂን፣ ከኬንያ ተመርጠዋል።

የኅብረቱ ኮንፈረንስ በተጨማሪም የኅብረቱን ተሰናባች ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ሪፖርት አዳምጦ አጽድቋል። የኅብረቱን መተዳደሪያ ደንብ፣ አንቀጽ 9/6 በማሻሻል የኅብረቱ ዋና ጽ/ቤት የሚገኝበት አገር የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር ፕሬዚዳንት ከአገሩ ለሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባልነት የተመረጠ ሌላ ሰው እስከሌለ ድረስ ያለምርጫ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ቋሚ አባል እንዲሆን ወስኗል። በዚህም መሠረት የኢትዮጵያ የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር ፕሬዚዳንት የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባል ሆነዋል።

ጠቅላላ ኮንፈረንስ ከዚህም በተጨማሪ፡

- 1. የሕግ ባለሙያዎችና የጠበቆች ማኅበራት በአፍሪካ ኅብረት አባል አገሮች የፖለቲካ፣ የኢኮኖሚ፣ ማኅበራዊ፣ ባሕላዊ፣ ሳይንሳዊ፣ ቴክኖሎጂያዊና በሌሎች ልማቶች ያላቸውን ሚና ግምት ውስጥ በማስገባት፣ በርካታ የአፍሪካ አገሮች ነፃ የሕግ ሙያ ማኅበራት የሚመሠረቱበትን ሕግ ያወጡ መሆናቸውን በማጤን፣ ቀሪዎቹ የአፍሪካ አገሮች ብሔራዊ የሕግ ሙያ ማኅበራት በልዩ ሕግ እንዲመሠረቱና ሙያውን በመምራትና በመቆጣጠር ተገቢ ሚና እንዲኖራቸው በማድረግ የበኩላቸውን ገንቢ እርምጃ እንዲወስዱ ጥሪ አድርጓል።
- 2. የኒጄርን ሁኔታ በጥሞና ገምግም የምዕራብ አፍሪካ የኢኮኖሚ ማኅበ ረሰብና የአፍሪካ ኅብረት በኒጄር መንግሥትና በፕሬዚዳንቱ ላይ አገሪቱ የፈረመቻቸውን ውሎች፣ የአፍሪካ ኅብረት ማቋቋሚያ ሕጎችን፣ የአፍሪካ የሰብዓዊ መብትና የሕዝቦች ቻርተርን እንዲያከብሩ ጫና እንዲያደርጉ ጠይቋል።

1. የአፍሪካ ኅብረት አባል መንግሥታት ሁሉ ዐቢይ ስምምነቶችንና ፕሮጀክቶችን፣ በተለይ የአፍሪካን የሰብዓዊና የሕዝቦች መብት፣ የአፍሪካን የፍትህና የሰብዓዊ መብት ፍርድ ቤት ማቋቋሚያ ፕሮፎክሎን፣ የአፍሪካ የምርጫ፣ የዴሞክራሲና የመልካም አስተዳደር ቻርተርን እንዲያፀድቁ ጠይቋል።

2. የአፍሪካ ሰብዓዊ መብትን ለማስከበር ለሰብዓዊ መብት ጥበቃ የተቋቋሙ የአፍሪካ ፍርድ ቤቶች ሥራ ቸው የተቀናጀ እንዲሆን የአፍሪካ የሰብዓዊና የሕዝቦች መብት ኮሚሽን የበኩሉን ጥረት እንዲያደርግ ጥሪ አስተላልፏል።

3. የአፍሪካን ኢኮኖሚ ለማጠናከርና የአገሮችን ኢኮኖሚያዊ መብቶች ለማስከበር የሚያስችል የሕግ ምክር አገልግሎት እንዲጠናከር የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ፡

- ♦ በጉዳዩ ላይ አንድ የታዋቂ የሕግ ባለሙያዎች ስብሰባ እንዲጠራ፣
- ♦ በዚህ ስብሰባ የሚደረስበትን ስምምነት አትሞ እንዲያወጣ፣
- ♦ መንግሥታትና የአፍሪካ ፓርላማ የሚደርስበትን ስምምነት ለማስፈፀም እንዲተባበሩ፣
- ♦ የአፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ክርክሮች በብሔራዊም ሆነ በዓለም አቀፍ ደረጃ ሲገሱ ከተደረሰበት ስምምነት አንፃር እንዲፈቱ እንዲያደርጉ ጠይቋል።

ኮንፈረንስ በመጨረሻም፡

- የአፍሪካ መንግሥታት ዋና ዋና ዓለም አቀፍ ሰነዶችን፣ በተለይም ሕገ-መንግሥታዊ ነትን፣ ዴሞክራሲን፣ መልካም አስተዳደርንና ሰብዓዊ መብትን በተመለከተ የወጡ ስምምነቶችን ማዕደቃቸውን መከታተያ ሥርዓት እንዲኖር፣

በምሥራቅ አፍሪካ . . .

(ከገጽ 1 የዞረ)

ቁልፍ ሚና የሚጫወቱ አካላት የሚደጋገፉትንና የሚመግቡትን መድረክ መፍጠርም ተጓዳኝ አላማው ነው።

ስብሰባው በከፍተኛ ጠበቆች ማህበር ለተጠቀሱት አካባቢዎች የተዘረጋውን ፕሮግራም ለማስተዋወቅና ለመረዳት፣ እንዲሁም በፍትህ ማዳረሱ ሥራ ረገድ የከፍተኛ ልምድ ለመቅሰም ጥሩ አጋጣሚ እንደሆነ ከስብሰባው አዘጋጅና ከክልሉ ፕሮግራም ዳይሬክተር ከሚስ ጄኔፈር ከር መልዕክት መረዳት ይቻላል።

ከኢትዮጵያም በኢትዮጵያ የሕግ ባለሙያዎች ማህበር አስተባባሪነት የጠቅላይ ፍርድ ቤቱን ምክትል ፕሬዚዳንት ጨምሮ ከፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት፣ ከፍትህ ሚኒስቴር፣ ከሕግና ፍትህ ማሻሻያ ተቋም፣ እንዲሁም ከኢትዮጵያ የሕግ ባለሙያ ሴቶች ማህበር የተውጣጡ ስምንት ተሳታፊዎች ስብሰባው ላይ ተገኝተዋል። በስብሰባው መጨረሻም ባለድርሻ አካላትን ያካተተ ሀገራዊ የሥራ ቡድን ለማደራጀት ስምምነት ላይ ተደርጏል። □

የኢትዮጵያ የሕግ . . .

(ከገጽ 1 የዞረ)

(Ethiopian Bar Association) ጠቅላላ ጉባዔውን በቅርቡ ይጠራል።

የኢትዮጵያ የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር ጠቅላላ ጉባዔውን በየዓመቱ በታኅሣሥ ወር የሚያካሂድ ቢሆንም በበጎ አድራጎት ድርጅቶችና ማኅበራት አዋጅ መሠረት ራሱን አደራጅቶ ለመመዘገብ እንዲችል ጉባዔውን በጥቅምት ወር አጋማሽ ለማካሄድ ወስኗል።

በአሁኑ ጊዜ መተዳደሪያ ደንቡን ከአዋጁ አንፃር በመከለስና ራሱን እንደ አዲስ በማዋቀር ሂደት ላይ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል።□

ተሟጋች - በኢትዮጵያ የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር በየሁለት ወር የሚታተም

ስልክ : 251-11-553-01-22
 ፖ.ሣ.ቁ. : 700
 ፋክስ : 251-11-515-2047
 አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ
 ኢሜይል : eba@ethionet.et
 ዌብሳይት : www.ethiopian-bar.org

ወቅታዊ ጉዳይ

የሕግ ባለሙያዎች . . . (ክፍል 1 የዞረ)

ልማቶች ያላቸውን ሚና ግምት ውስጥ በማስገባት በርካታ የአፍሪካ ሀገሮች ነፃ የሕግ ሙያ ማኅበራት የሚመሠረቱበትን ሕግ ያወጡ መሆናቸውን አውስቷል።

የአፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት (ፓሉ) በዘንድር ኮንፈረንሱ ካሳለፋቸው ውሳኔዎች አንዱ የኅብረቱን መተዳደሪያ ደንብ አንቀጽ 9፣ ንዑስ አንቀጽ 6 በማሻሻል ዋና ጽ/ቤት የሚገኝበት አገር የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር ፕሬዚዳንት ከአገሩ ለሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባልነት የተመረጠ ሌላ ሰው እስኪሰጥ ድረስ ያለምርጫ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ቋሚ አባል እንዲሆን ወስኗል። በዚህም መሠረት የኢትዮጵያ የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር ፕሬዚዳንት አቶ ስለሽ ቀፀላ የፓሉ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ቋሚ አባል ሆነዋል።

የፓሉ ኮንፈረንስ ካካናወናቸው ተግባራት አንዱ ኅብረቱን ለሌላ ሦስት ዓመት የሚያገለግሉ ስምንት የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባላትን መምረጥ ነበር። (የተመራጮችን ማኅበር ገርዘር በገጽ 2 እና 3 ይመልከቱ)።

የፓሉ ኮንፈረንስ ማጠቃለያ መግለጫ በመጨረሻም የአፍሪካ ኅብረት ኮሚሽን፣ በተለይም ሰብሳቢው ክቡር ጂን ፒንግ፣ እንዲሁም የኢትዮጵያ የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር ኮንፈረንሱ እንዲሳካ ላደረጉት እገዛ አመስግኗል።

የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት እንደተቋቋመ በፍትህ ሚኒስቴር ተመዘግቦ ምሥክር ወረቀት የተሰጠው ሲሆን ከኢትዮጵያ መንግሥት ጋር የዋና ጽ/ቤት ስምምነት ለመፈራረም ለውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ጥያቄ አቅርቦ ውሳኔ በመጠባበቅ ላይ ነው። □

በባህር ላይ . . . (ክፍል 1 የዞረ)

የአለም የጠበቆች ማህበር 'Legallbrief AFRICA' በሚለው እትሙ እንደገፀው በአሜሪካ፣ እንግሊዝ፣ አውሮፓ ኅብረትና ዴንማርክ መካከል በተደረገ ስምምነት ነበር በባህር ላይ ውንብድና የተጠረጠሩ ሰማላዊያን ወደ ኬንያ መጥተው እንዲገኙ የተደረገው፣ ምንም እንኳን ውጤቱ አሉታዊ እንደምታ ቢኖረውም። በእትሙ መሠረት መቀመጫውን ፓሪስ፣ ፈረንሳይ ያደረገው የአለም ጠበቆች የሕግ እርዳታ ቅንጅት ስምምነቱ የተጠርጣሪዎችን ሰብዓዊ መብትና ጠበቃ የማግኘት መብትን የሚጥስ ነው ይላል።

በሶማሊያ ድንበር አካባቢ በአውሮፓ ባህርተኞች አማካኝነት በቁጥጥር ስር ከዋሉት ተጠርጣሪዎች ውስጥ አርባ ለሚሆኑት የሕግ ድጋፍ የሚሰጠው የዚሁ የሕግ ቡድን ተወካይ የሆኑት አቪ ሲንግ እንደሚሉት ከመቶ የሚበልጡ በባህር ላይ ውንብድና የተጠረጠሩ ግለሰቦች ያለምንም የህግ እርዳታ ኬንያ ውስጥ ለፍርድ እንዲቀርቡ መደረጋቸው መሠረታዊ የሰብዓዊ መብታቸውን እና በአግባቡ የመዳኘት መብታቸውን እንደሚጥስ ለተባበሩት መንግስታት፣ ለአውሮፓ ኅብረት እንዲሁም ለኬንያ ውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር አስታውቀዋል።

አያይዘውም ስለሁኔታው ሲገልፁ በኬንያ ሕግ መሠረት የሞት ቅጣት ሊያስከትሉ የሚችሉ የወንጀል ድርጊቶች ካልሆኑ በስተቀር በሌሎች የወንጀል ድርጊቶች የተከሰሰ ግለሰብ ነፃ የሕግ ድጋፍ ከመንግስት የሚያገኝበት አጋጣሚ የለም። ይህም ከላይ በተጠቀሰው ድርጊት የተጠረጠሩ ሰማሌያውያንን ከመንግሥት ሊያገኙት የሚገባውን የሕግ ድጋፍ እንዲያገኙ እንቅፋት ሆኗል ብለዋል፣ ተወካዩ። □

- የአፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት የዳርፉር ልዩ ኮሚቴና የአፍሪካ ኅብረት የዳርፉር ታዋቂ ሰዎች ኮሚቴ በአካባቢው የሚገኙ ባለድርሻ አካላትን የሚያገግሩበት ሁኔታ እንዲመቻች፣
- ዓመታዊ የአገሮች የሕጋዊነት አከባቢ ሁኔታ አመልካች (index) እንዲዘጋጅ፣ በአፍሪካ መልካም አስተዳደርን ለማጠናከር ከሞ ኢብራሂም መገምገሚያ ሥርዓት ጋር አብሮ ለመሥራት ወስኗል።

ም ሥ ጋ ና

የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት ኮንፈረንስ፣

- አፍሪካ ኅብረት ኮሚሽን፣ በተለይም ሰብሳቢው ክቡር ጂን ፒንግ ለፓሉ ላላቸው አጋርነትና ለሰጡት ድጋፍ ያመሰግናል።
- የኢትዮጵያ የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር ፕሬዚዳንትና የማኅበሩ ጽ/ቤት ኮንፈረንሱ እንዲሳካ ላደረጉት ድጋፍና መስተንግዶ አድናቆቱን ይገልጻል።
- የአፍሪካ ልማት ባንክ፣ በተለይም ፕሬዚዳንቱ ዶ/ር ዶናልድ ካቤሪካ ለመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት ላላዩት አጋርነትና ለሰጡት ድጋፍ ከልብ ያመሰግናል።
- የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት በተለይ ዶ/ር ሞ ኢብራሂም ንግግር እንዲያደርጉ የቀረበላቸውን የአጭር ጊዜ ጥያቄ በመቀበላቸውና የአፍሪካን ሲቪል ማኅበረሰብ በመደገፍ ለሚያደርጉት ጥረት ልዩ ምስጋና ያቀርባል።
- የአሜሪካ ብሔራዊ ጠበቆች ማኅበርና ፕሬዚዳንቱ ሚስተር ሮድኒ ግሪጎሪ ሙር በኮንፈረንሱ ላይ እንዲገኙ የቀረበላቸውን ግብዣ ተቀብለው በክብር እንግድነት በመሳተፋቸውና የማኅበራቸውን የ2009 ሮን ብራውን ሽልማት ለመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት በማበርከታቸው ልባዊ ምስጋና ያቀርባል።
- ለተሰናባቹ የመላው አፍሪካ የሕግ ባለሙያዎች ኅብረት ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ምስጋና እያቀረበ ለአዲሱ አመራር መልካም ምኞቱንና ድጋፉን ይገልጻል።

ተሰናባቹ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ኅብረቱን በማጠናከር፣ ከአፍሪካ ኅብረት፣ ከአፍሪካ ልማት ባንክና ከሌሎች ዓለም አቀፍ ተቋማት ጋር በማስተሳሰር ላስገኘው ውጤት ምስጋና ያቀርባል። □

አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ፣ ሐምሌ 12 ቀን 2001

የሕግ አስከባሪ ተቋማት

“አጠቃላይ የፍትህ ሥርዓት ማሻሻያ ፕሮግራም” በሚል ርዕስ ተጠናቅሮ በአቅም ግንባታ ሚኒስቴር ሰነድም ከበቃው ጥናት የተወሰዱ የተለያዩ የሕግ አስከባሪ ተቋማትን የሚመለከቱ ተከታታይ ዕሁፎችን ባለፉት እትሞቻችን ለንባብ ማብቃታችን ይታወሳል። ለዛሬም ማረሚያ ቤቶችንና የሕግ ትምህርትና ሥልጠናን አስመልክቶ ከተጻፈው ውስጥ ቀንጭብን እንደዚህ አቅርበነዋል።

ማረሚያ ቤቶች

የማረሚያ ሥርዓት ሕጋዊ ማዕቀፍ እ.አ.አ በ1944 የወጣው አዋጅ ቁጥር 45/1944 እንደሆነ ይነገራል። ይህ አዋጅ በአሁኑ ጊዜ ኋላ ቀርና ዋጋ የለለው ነው። በአሁኑ ጊዜ አዲስ የፌዴራል ማረሚያ ቤቶች ኮሚሽን ማቋቋሚያ አዋጅ ተዘጋጅቷል። የወንጀል ሕጉ የወንጀል ተጠያቂነትን፣ ቅጣትንና አመክሮን የተመለከቱ ድንጋጌዎች አሉት። የወንጀል ሕግ ሥነ-ሥርዓቱም ከፍርድ ቤት ተከላኮች በአስር የሚቆዩበትን ሁኔታ የሚመለከቱ ጥቂት ድንጋጌዎች አሉት። በፖሊስ ጣቢያ የታሰሩ ሰዎችን የአስር ሁኔታ በሚመለከት ኃላፊነቱ የጣቢያው አዋጅ ነው። በፌዴራል ደረጃ ማረሚያ ቤቶችን በሚመለከት ኃላፊነቱ የፌዴራል ጉዳዮች ሚኒስቴር ሲሆን በክልል ደረጃ ግን የፍትህ ቢሮዎች ነው። ማረሚያ ቤቶች ለተለያዩ አካላት ተጠሪ መሆን በመተባበርና በጋራ በመስራት ረገድ የራሱ የሆነ ውስብስብነት ይኖረዋል። የማረሚያ ቤት ፖሊሶች የመደበኛ ፖሊስ ሃይል አካል ካለመሆናቸውም በላይ ሥልጣናቸውም የተለየ ነው።

አቃቤ ሕግ በማረሚያ ቤቶች ያሉ አስረኞችን አያያዝ የመቆ ጣጠር ሥልጣን እንዳለው በንድፈ-ሃሳብ ደረጃ የሚነገር ቢሆንም ተግባራዊነቱ ግን በጣም ውስን ነው። የፌዴራል ጉዳዮች ሚኒስቴር ማረሚያ ቤቶችን ለመለወጥ ሃሳብ ያለው መሆኑ ይነገራል። በሚኒስቴሩ የተዘጋጀ አንድ ጽሁፍ ላይ እንደተገለጸው አዲስ ማረሚያ ቤት በአዲስ አበባ ለመገንባትና ዘርፈ ብዙ የሰው ሃይል አቅም ግንባታ ለማድረግ መከፈቱን ይገልጻል። በዕሁፍ ከተጠቀሱት የማሻሻያ ሃሳቦች መካከልም ኤሌክትሮኒክ የታራሚዎች ምዝገባ፣ የማረሚያ ቤት አስተዳዳሪዎች ማንዋል ማዘጋጀትንና የታራሚዎች የፍላጎት ዳሰሳ ጥናት ማድረግ ይጠቀሳሉ። የአረሚያና የአማራ ክልል መንግሥታትም የራሳቸውን የማረሚያ ቤቶች ማሻሻያ የማድረግ ሃሳቦች አሏቸው። በተለያዩ ማረሚያ ቤቶች፣ በፖሊስና በአቃቤ ሕግ መ/ቤቶች መካከል ያለው የመረጃ ፍሰት በግልፅ የሚታወቅ አይደለም። ለታራሚዎች የሚደረግ የሕግ እርዳታን በተመለከተም በጥቂት ጠበቆች ከሚሰጥ የተከላካይ ጠበቃነት አገልግሎት ውጭ ብዙም የተደራጀ ሥራ የለም።

አዲስ የተረቀቀው የማረሚያ ቤቶች ሕግ የአስረኞችን አያያዝና የአስር ሁኔታ በሚመለከት የሰነድ ድንጋጌዎች በግርድፍ የሚታዩ ናቸው። በሌላ በኩል ደግሞ የወጣት ጥፋተኞችን አያያዝ በሚመለከት በወንጀል ሕጉ የተጻፉ ድንጋጌዎች ወደ ጎን ተትተዋል። በቀጠሮ ላይ ያሉና ፍርደኛ አስረኞች ተለያይተው እንዲታሰሩ የሚደነግገው ሕግም እንዲሁ።

ተጠርጣሪዎች በፖሊስ ተይዘው ምርመራው አስከሚጠናቀቅ ድረስ በፖሊስ አስር ቤት ይቆያሉ። ይህም ረጅም ጊዜን ይፈጃል። ከዘጠኙ ክልሎች መካከል ስምንቱ ማረሚያ ቤቶች የተመለከተ ሕግ አሻራን አላወጡም። ይህም በአስረኞች አያያዝ እና ተሐድሶ ላይ የራሱ የሆነ አላታዊ ታዕዕኖ የሚያደርግ ነው። ምናልባትም

የማረሚያ ቤቶች አንዱና ዋናው ችግርና ድክመት ተገቢ የሆነ የሥልጠና ሥርዓት አለመኖር ነው። ከዚህም በተጨማሪ የማረሚያ ቤት ሠራተኞችንና አስረኞችን ግንኙነት የሚመለከት ግልጽ ሕግ አለመኖርና የማረሚያ ቤቶችና የፖሊስ ማረፊያ ቤቶች ዝቅተኛ ደረጃ ያላቸው መሆን በተጨማሪ የሚታዩ ችግሮች ናቸው። በማረሚያ ቤቶች ባለው ደካማ አስተዳደር ምክንያት የተፈጠረውን ክፍተት ለመሙላት የተቋቋሙት የአስረኞች ኮሚቴዎች በመሠረቱ በሕግ የታወቁ አካላት አይደሉም። በአገር አቀፍ ደረጃ ማረሚያ ቤቶችን የሚቆጣጠር ገለልተኛ አካል የለም። ለማረሚያ ቤቶች የሚመደበው በጀትም ማረሚያ ቤቶችን ለማሻሻል ቀርቶ የአለት ተአለት ሥራዎችን ለማከናወን ምንም በቂ አይደለም።

የሕግ ትምህርትና ሥልጠና

የሕግ ከፍተኛ ትምህርት በኢትዮጵያ ውስጥ የተጀመረው እ.አ.አ በ1960ዎቹ አጋማሽ ከአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ኮሌጅ መከፈት ጋር ተያይዞ ነው። እ.አ.አ በ1974 በተከሰተው አብዮት ምክንያት በርካታ የውጭ መምህራን ከአገር ሲወጡ የማስተማሩ ሥራ በአብዮቱ የመጀመሪያ ዲግሪ ባላቸው መምህራን የሚካሄድ ሆነ። የወታደራዊው አገዛዝ እ.አ.አ በ1991 ከተወገደ በኋላ የግል የሕግ ትምህርት ተቋማትም ብቅ ማለት ጀምረዋል። ክልላዊ ዩኒቨርሲቲዎችም በብዙ ክልሎች ተቋቋመዋል።

በአሁኑ ጊዜ የሕግ ትምህርት የሚሰጡ ስድስት የመን ግሥት ዩኒቨርሲቲዎችና ዕውቅና ያላቸው አምስት የግል ኮሌጆች ይገኛሉ። በትምህርት ሚኒስቴር የተዘጋጀው የከፍተኛ ትምህርት ማስፋፊያ ፕሮግራም የሕግ ትምህርት መስፋፋትን የሚያጠቃልል ነው። በአገር አቀፍ ደረጃ የሕግ ምሩቃንን የሚመዘገብ ብሄራዊ የምዝገባ ስርዓት ያለ አይመስልም። በአሁኑ ጊዜ ለአገሪቱ የሚያስፈልገው መሩቃን ቁጥር በሚገባ መጠናትና ግልጽ መሆን ያለበት ጉዳይ ነው።

ከዩኒቨርሲቲዎች ጋር በመመካከር በጀት የሚመደበው የፌዴራሉ ትምህርት ሚኒስቴር ነው። የሕግ ትምህርት ክፍሉ የሌላ ፋኩሲቲ አባል ሆኖ በተደራጀባቸው ዩኒቨርሲቲዎች ከሌሎች ተቋማት ጋር የመወዳደር አቅማቸው የደከመ ነው። በአገሪቱ የሰለጠኑ ዳኞች፣ አቃቤ ሕግ፣ ጠበቆች ሌሎች የሕግ ሞያተኞች እጥረት እንዳለ ይታወቃል። ምንም እንኳን በሥራ ላይ ያሉትን ሞያቸውን የማሻሻል ሥልጠና አስፈላጊነቱ የታመነበት ቢሆንም በዚህ ረገድ በቂ ሥራ ተሰርቷል ማለት አይቻልም።

የሕግ ትምህርትና ሥልጠና ሥርዓቱን በሚመለከት በመንግሥት ሊታሰቡበትና የግድ ሊሆን የሚገባው አንድ ጉዳይ በትምህርት ሚኒስቴር፣ በፍትህ ሚኒስቴርና በአቅም ግንባታ ሚኒስቴር መካከል ያለው ድርሻ ምን እንደሆነ ነው። በዩኒቨርሲቲዎች አዲስ የተከፈቱት የሕግ ተ/ቤቶች ስኬታማ መሆን በአብዮቱ በአገር ውስጥና በውጭ ካሉ መሰል የሕግ ትምህርት ተቋማት ጋር በሚያደርጉት ትብብርና መደጋገፍ ላይ ነው። አሁን ባለው ሁኔታ የሕግ ሥርዓት ትምህርት ዝግጅትና ወቅታዊ የማስተካከል ሥራዎች በበቂ ሁኔታ አይሰሩም። የጥናትና ምርምር ሥራም ገና አልዳበረም። □

ይህ እትም ለንባብ የበቃው ከኢኒሹቲቭ አፍሪካ በተገኘ የገንዘብ ድጋፍ ነው።